

Centrālās nervu sistēmas patoloģiju raksturojums HIV inficētu pacientu letālajos gadījumos 2013.–2014. gadā

Regīna Kleina^{1,3}, Anna Babkeviča¹, Andris Šmits³,
Baiba Rozentāle^{2,3}, Sanita Vāne^{3,4}

¹Rīgas Stradiņa universitāte, Patoloģijas katedra, Latvija

²Rīgas Stradiņa universitāte, Infektoloģijas un dermatoloģijas katedra, Latvija

³Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca, Latvija

⁴Eiropas Tālmācības augstskola, Latvija

Ievads. HIV inficētu cilvēku dzīvildze un mirstība ir aizvien aktuāli jautājumi medicīnā. Neuroloģiskie sarežģījumi attīstās 30–50% no HIV inficētiem pacientiem. Neuroloģisku izpausmju spektrs HIV slimniekiem ir atkarīgs no imūnsupresijas līmeņa (CD4 šūnu skaita) un slimības progresēšanas ātruma (plazmas HIV-1 vīrusa slodzes). HIV slimniekiem CNS bojājumi var būt kā tiešs HIV-1 CNS bojājums; oportūnistiskas infekcijas izpausme (*N. Wig, et al., 2012*); primāri CNS maligni procesi; antiretrovīrusu terapijas blaknes (*N. Singh, 2013*); muguras smadzeņu akūtas un subakūtas mielopātijas (*D. McGuire, 2003*); cerebrovaskulāra patoloģija vecākiem AIDS slimniekiem bez saistības ar HIV (*L. Rasmussen, 2011*). Jau kopš 2000. gada ārsti norāda uz galvas smadzeņu biopsijas lomu CNS patoloģiju precīzai diagnostikai (*A. Antinori, et al., 2000*). Latvijā HIV inficētu slimnieku aktuāliem diagnostikas un ārstēšanas jautājumiem ir pievērsusies profesore L. Vīksna ar līdzautoriem (2012), A. Šangirejeva, I. Zeltiņa, G. Stūre, B. Rozentāle (2013) u. c.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis bija izanalizēt CNS bojājumu spektru HIV slimnieku letālajos gadījumos 2013.–2014. gadā, izmantojot Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcas (RAKUS) Patoloģijas centra arhīva materiālus. Tajā tika izmantoti 52 autopsiju protokoli, kā arī pieejamās klīniskās epikrīzes un mikropreparāti. Pētījumā tika izanalizēts HIV pacientu vecums, saslimšanas ilgums, oportūnistisko slimību un blakusslimību izraisītās CNS komplikācijas.

Rezultāti. RAKUS Patoloģijas centrā 2013.–2014. gadā veiktas 165 HIV slimnieku autopsijas no RAKUS stacionāra “Latvijas Infektoloģijas centrs” un “Tuberkulozes un plaušu slimības centrs”, klīniskās “Gaiļezers” un cietuma slimnīcām. No šiem letālajiem gadījumiem CNS patoloģija tika konstatēta 52 (31,5%) gadījumos. Analizētajā mirušo slimnieku grupā visbiežākās nervu sistēmas patoloģijas bija encefalīti un meningīti ($n = 38$); encefalomalācija ($n = 8$); muguras smadzeņu, *n. facialis* un acu bojājumi ($n = 6$). Primārie CNS audzēji analizētajā gadījumu grupā netika diagnosticēti. Biežākie CNS iekaisuma procesi izraisītāji bija *Toxoplasma gondii* – 30,8% gadījumu, *Mycobacterium tuberculosis* – 15,3% gadījumu un *Cryptococcus neoformans* – 11,5% gadījumu. 15,3% gadījumu tika konstatēti arī jauktas ģenēzes meningoencefalīti: toksoplazmozes kombinācija ar sifilisu un kriptokoku; *S. pneumoniae* – ar EBV; CMV – ar sifilisu, kriptokokozi u. c. varianti. Klīniski neprecizētie veidojumi CNS tika konstatēti septiņiem slimniekiem, un to raksturs tika verificēts autopsijas laikā. Vidējais pacientu vecums analizētajā grupā bija: vīriešiem – 40,1, savukārt sievietēm – 33,9 gadi. Saskaņā ar ierakstiem medicīniskajā dokumentācijā pacienti bija inficēti ar HIV no 1 mēneša līdz 12 gadiem un visiem slimniekiem, izņemot divus gadījumus, bija C 3. stadija. Hospitalizācijas ilgums pēdējā slimības reizē bija no 165 līdz 3 dienām. Svarīgi uzsvērt, ka HIV pacientiem ar CNS patoloģiju tika konstatētas šādas blakusslimības: vīrusa C hepatīts un citas aknu slimības, dažādas pneimonijas, tostarp ar sekundāriem meningītiem, kā arī disimīnēta kandidoze un CMV infekcija.

Secinājumi.

1. Analizētajā letālo HIV pacientu grupā ar CNS bojājumu 61,5% bija jauni cilvēki 3. un 4. dzīves dekādē ar ļoti dažādu slimības ilgumu.
2. Saskaņā ar ierakstiem medicīniskajā dokumentācijā liela daļa HIV pacientu bija alkohola, intravenozo narkotiku lietotāji un nestrādājošas personas.
3. Visbiežākie oportūnistisko neuroinfekciju iemesli HIV slimniekiem bija toksoplazmoze, tuberkuloze un kriptokokoze ar tām raksturīgo morfoloģisko atradi.